

Scheinring Endre

Az Egyesült Államok és Kolumbia közös felkelés- és kábítószer-ellenes programjainak tanulságai

A kábítószer-bűnözés és a felkelőszervezetek közötti összefonódások a világ számos pontján komoly problémát jelentenek a szuverenitásukat féltő államhatalmak számára. A tanulmány azt vizsgálja, hogy mennyiben tekinthetők megalapozottnak azok a kritikák, amelyekkel az Egyesült Államok és Kolumbia közötti kábítószer- és felkelésellenes együttműködést illetik.

A fenyegető államkudarctól a tárgyalóasztalig

Miközben Havannában folytatódnak a béketárgyalások a kolumbiai állam és a mind befolyását, mind létszámát tekintve jelentősen meggyengült szélsőbaloldali gerillaszervezet, a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők, a FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) között, mely közel fél évszázada vívja harcát az államhatalommal szemben, úgy tűnhet, hogy az ezredforduló óta alkalmazott kormányzati stratégia beérni látszik. Abban, hogy a bukott államiség küszöbétől alig több mint tíz év után sikerült eddig eljutni, jelentős szerepet játszott az Egyesült Államoktól érkező támogatás is, mely több milliárd dollárt bocsátott Bogotá rendelkezésére a kábítószer-bűnözés elleni harc és a felkelésellenes műveletek hatékonyabbá tétele érdekében.

Az 1990-es évek második felében a bogotái vezetés komoly fegyvertényként könyvelhette el, hogy az országot fojtogató két nagy kábítószer-kereskedő szervezet vezetőinek kiiktatásával sikerült visszaszorítania a kartellek befolyását, amelyek korábban Kolumbiát a bukott államiség szélére sodorták. 1993-ban először Pablo Escobart, az erőszakosságában mértéket alig ismerő Medellín-kartell fejét likvidálták egy, az Egyesült Államok támogatásával végrehajtott művelet során, majd nem sokkal utána a kevésbé erőszakos, de a korrupció révén gyakorlatilag az egész kolumbiai államszervezetet ellenőrzése alatt tartó Calí-kartell következett.¹

A kábítószer-kereskedelemben érdekelt szervezetek lefejezését előtérbe helyező stratégia ugyanakkor nem várt következményekkel járt. A nagy kartellek helyét sok kisebb, ezért nehezebben nyomon követhető, egymással is versengő szervezet vette át.² Mindközben a kokain alapanyagául szolgáló kokalevelek termesztőjének számító Peruban és Bolíviában fogatosított intézkedések hatására, az úgynevezett „balloneffektus”³ következtében a termesztés a kisebb ellenállás irányába mozdult el. Így hamarosan Kolumbia

1 Skidmore, Thomas E. – Smith, Peter H.: *Modern Latin America*. Oxford, 2005, Oxford University Press, 247 o.; Rosen, Jonathan D.: *Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos (2000 to 2012)*. University of Miami, Scholarly Repository, 2011. 11. 29. 24–25. o.

2 Rosen, Jonathan D.: i. m. 26–27. o.

3 Whittington, Liam: *The Balloon Effect, In Effect: Humala, Peru, and the Drug Dilemma (Part 2 of 2)*. Council of Hemispheric Relations, 2013. 10. 11.

vette át az első számú termesző szerepét is.⁴ Az eddig a két szomszédos országban termesztett kokalevelek vagy a kokasasza felvásárlásával, az azokat kokainná alakító droglaborok üzemeltetésével, illetve a végtermék csempészetével foglalkozó szervezetek most már az előállítási ciklus minden elemét ellenőrzésük alatt tartották.⁵ A 2000-es évek elejére Kolumbiában termesztették a világ kokatermesztésének 90%-át, és az Egyesült Államokba érkező, feldolgozott kokain 80 százaléka is innen származik.⁶

Az országban az 1960-as évek első fele óta gerillaháborút folytató fegyveres szervezetek, illetve a velük együtt fellépő paramilitáris csoportok is egyre aktívabb részt kezdtek vállalni a kábítószerüzletben.⁷ Az 1998-ban hivatalba lépett Andrés Pastrana Arango elnök által elindított békefolyamat kudarcba fulladt, s az évtized végére már 18 ezer tagot számláló legnagyobb gerillaszervezet, a szélsőbaloldali eszméket valló⁸ FARC egy Svájc méretű demilitarizált övezetet uralhatott az ország déli területén. A demilitarizált övezetet az állam a megfeneklett béketárgyalásokat követően már nem tudta újra ellenőrzése alá vonni. A stabil hátszország birtokában létszámában is egyre erősödő szervezet a forrásai növelése érdekében egyre gyakrabban működött együtt a kábítószer-termelésben és -kereskedelemben érdekelt szereplőkkel, számukra fegyveres védelmet biztosított a fennhatósága alá tartozó területeken, ahol sok esetben kokatermesztésre kényszerítette a földműveseket is. A fegyveres erőkkal és a politikai elittel jó kapcsolatokat ápoló paramilitárisok is hasonló eszközökkel igyekeztek növelni bevételeiket. A helyzet egyre aggasztóbbá vált, megoldására a kolumbiai kormány – külső segítség nélkül – egyre kevésbé volt képes.⁹

Az Egyesült Államok mindig is kiemelt figyelmet szentelt Kolumbiának – annak az országnak, amely stratégiai pozíciója révén Dél-Amerika kapujának számít, és amelynek jelenlegi határait is Washington külpolitikai törekvései alakították ki a 20. század elején. A kábítószer-kereskedelem és a gerillatevékenység egymást gerjesztő jelensége kritikus helyzetbe hozta a kolumbiai kormányzatot, amelynek veresége az egész régió destabilizálódását vonhatta volna maga után.¹⁰ Mindezen túl a kaotikus állapotok, az emberrablások, az erőszak komoly kockázatot jelentettek az országba irányuló befektetésekre.

A geopolitikai és gazdasági érdekek mellett a Clinton-adminisztráció számára mind fontosabb belpolitikai kényszerré is vált a drogkereskedelemmel szembeni határozott fellépés, mivel egyre gyakrabban érte az a vád, hogy hiányzik a kormányzat részéről a kellő elszántság a probléma kezeléséhez.¹¹ Az Egyesült Államok a drogprobléma forrását hagyományosan a termelői oldalon keresi, aminek következtében elsősorban a kábítószer előállításának megakadályozását és a kábítószer becsempésztésének feltartóztatását

4 Beittel, June S.: *Colombia: Background, U.S. Relations, and Congressional Interest*. Congressional Research Service, 2012. 11. 28. 27. o.

5 Mejía, Daniel: *The War on Drugs under Plan Colombia*. Yale Center for the Study of Globalization, 19. o.; Skidmore – Smith: i. m. 247. o.

6 Rosen, Jonathan D.: i. m. 22. o.; Mason, Ann C.: National Security. In: Hudson, Rex E. (ed.) *Colombia, a country study*. Federal Research Division, Library of Congress, Washington DC, 2010, 332. o.

7 Isacson, Adam – Poe, Abigail: *After Plan Colombia*. Center for International Policy, 2009, 3–4. o.

8 A FARC jellemzésekor gyakran merül fel a marxista jelző, azonban a szervezet nem követi dogmatikusan a marxista elveket.

9 Isacson, Adam – Poe, Abigail: i. m. 3–4. o.

10 Rosen, Jonathan D.: i. m. 39–41. o.

11 Uo. 46. o.

preferálja. Washington ezért, amikor a kartellekkel valószínűsíthetően kapcsolatban álló Ernesto Samper Pizano elnök után¹² Andrés Pastrana személyében hitelesebb politikus ült a kolumbiai elnöki székbe, hajlandónak mutatkozott az együttműködésre. A kolumbiai fél által a válság kezelésére felállított terv a *Plan Colombia* nevet kapta, és elsősorban a kolumbiai állam jelenlétének megerősítését, valamint a polgárháborús állapotok felszámolását tűzte ki célul. Bogotá részéről értelemszerűen a drogprobléma kezelése kevésbé hangsúlyos helyen szerepelt a végrehajtandó feladatok között, a kérdéskör elsősorban mint az állami erőszak-monopóliumot háttérbe szorító fegyveres szervezetek fő bevételi forrása aggasztotta a kormányzatot.¹³

A Clinton-kormányzat ugyanakkor semmiképp sem akart belekeveredni a zavaros és összetett gerillaháborúba, tartva attól, hogy ismét egy vietnamihoz hasonló helyzetbe kerül,¹⁴ ezért a számára nagyobb jelentőséggel bíró kábítószer-ellenes harcra kívánta tenni a program hangsúlyait. Miután az Egyesült Államok biztosította a terv végrehajtásához szükséges források többségét, eleinte úgy tűnt, hogy a Plan Colombia elsősorban a kábítószer előállítását és kereskedelmét visszaszorítani hivatott programokat fogja majd össze. Washington ráadásul a kemény erő alkalmazását részesítette előnyben, ellentétben a kolumbiai fél által eredetileg felvázolt tervezettel, amely inkább a konfliktus és a kábítószer-termelés okainak kezelését, illetve felszámolását célzó fejlesztéseket helyezte előtérbe. Végül a két ország által közösen finanszírozott programokra fordított összeg közel 80 százalékat a fegyveres erők és a rendőrség képességeinek javítására költötték.¹⁵

Az Egyesült Államokat ért 2001. szeptember 11-i támadásokat követően George W. Bush elnök és a 2002-ben hivatalba lépő új kolumbiai elnök, Álvaro Uribe Vélez elképzelései a konfliktus megítélését illetően egybevágtak. Az elnöki széket részben a fegyveresekkel szembeni keményvonalas politika ígéretével elnyerő Uribe a gerillákat következetesen terroristáknak nevezte, nem ismerve el, hogy az országban fegyveres konfliktus dúlna, azaz nem tekintette hadviselő félnek a gerillákat. A Bush-kormányzat terrorellenes háborújának koncepciójába pedig kiválóan beleillett a Kolumbiának nyújtott katonai segítség.¹⁶ Az Egyesült Államok számára előnyösnek ígérkezett a lehetőség, hogy egy nem muszlim ország katonai műveleteinek támogatásával cáfolhassa azokat a vádakot, hogy a terrorizmus elleni háború leple alatt valójában civilizációs háborút vív az iszlám világ ellen. A gerillákból a retorika szintjén narkóterroristák váltak, ami egyben azt is jelentette, hogy a Fehér Ház már nem zárkózott el az ellenük folytatott műveletek támogatásától sem.¹⁷ Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy a szomszédos Venezuelában időközben a kubai rezsimmal szoros kapcsolatokat ápoló Hugo Chávez megerősítette hatalmát, így az ország stabilitásának kérdése geopolitikai szempontból még inkább felértékelődött.

12 Uo. 33–34. o.

13 Rosen, Jonathan D.: i. m. 44–45. o.

14 Skidmore, Thomas E. – Smith, Peter H.: i. m. 252. o.

15 Martin, Colby: [Colombia's New Counterinsurgency Plan](#). Stratfor Global Intelligence, 2012. 03. 29.

16 Skidmore, Thomas E. – Smith, Peter H.: i. m. 252. o.

17 Rosen, Jonathan D.: i. m. 71–89. o.; Mason: i. m. 342–343. o.

2007-től új stratégia kezdett formálódni a kolumbiai oldalon, amely a katonai műveletek mellett nagyobb hangsúlyt kívánt fektetni az állami jelenlét erősítésére.¹⁸ A Nemzeti Konzolidációs Terv a differenciáltabb megközelítést támogató Obama-kormányzat számára is elfogadható irányvonalat képviselt, amelyet Uribe elnök védelmi minisztere, Juan Manuel Santos Calderón is támogatott, aki 2010-től az ország elnöki székét is elfoglalta. A Plan Colombia lezárulása után kidolgozott új terv nagyobb részben kívánta igénybe venni a válságkezelés civil komponenseit, több figyelmet fordítva például a törvényes rend és az igazságszolgáltatás visszaállítására, a magukat önként feladó gerillák reintegrációjára, valamint a gerilláktól korábban visszafoglalt területeken végrehajtandó fejlesztési programokra, melyek többek közt az elvárások szerint a kokatermesztés alternatívái lehetnek. Washington és Bogotát azonban továbbra sem akart enyhíteni a felkeléssel szembeni műveletek intenzitásán. 2009 óta az Egyesült Államok a Kolumbiai Stratégiai Fejlesztési Kezdeményezés (CSDI) keretében nyújt továbbra is támogatást a már említett Nemzeti Konzolidációs Program végrehajtásához.¹⁹ Az Obama-adminisztráció számára már kevésbé bizonyult fontosnak, hogy a terrorizmus elleni háború keretében a kolumbiai „narkóterroristákkal” is felvegye a harcot, miközben a drogháború frontja – legalábbis a ráfordított figyelem szempontjából – az Egyesült Államokkal határos és ezért a belpolitikára is nagyobb hatást gyakorló Mexikóba tevődött át.²⁰

Az eredmények

Az amerikai–kolumbiai együttműködés első és legkézzelfoghatóbb eredménye a gerillatevékenység csökkenése volt. Míg a közös programok indításakor a legnagyobb gerilla-szervezet, a FARC közel 20 ezer, a szintén szélsőbaloldali ELN²¹ pedig 5 ezer főt tartott fegyverben,²² mára mindkét szervezet jelentősen veszített erejéből. A Military Balance becslése szerint²³ a FARC állománya jelenleg valamivel több mint 9 ezer, míg az ELN-é 1300 főt számlál. Ez egyben azt is jelenti, hogy a gerillák által ellenőrzött területek mérete – az 1990-es évek legvégére kialakult helyzethez képest – a töredékére esett vissza. Ez a két tény, valamint a vezetőit kiiktató műveletek végül a tárgyalóasztalokhoz kényszerítették a FARC-ot, sőt a kolumbiai kormánynak nem kellett alkukba sem bocsátkoznia egy esetleges tűzszünetet illetően. A felkeléssel szembeni műveletek, okulva a legutóbbi békefolyamat negatív tapasztalataiból, a béketárgyalások ideje alatt is folytatódhatnak. Mindez jelentős részben köszönhető azoknak a képességeknek, amelyekre az Egyesült Államokkal való együttműködés során tettek szert a kolumbiai fegyveres erők. Külön érdemes kiemelni az Egyesült Államoktól kapott helikopterek szerepét, amelyek lehetővé tették az aktívabb katonai jelenlétet az ország jelentős részét kitevő, földrajzilag elzárt területeken is, valamint

18 „Plan Colombia”. Embassy of the United States – Bogotá, Colombia.

19 Donadio, Marcela – Tibiletti, María de la Paz (ed.): *A Comparative Atlas of Defence in Latin America and Caribbean*. RESDAL, Buenos Aires, 2012, 65. o.

20 Rosen, Jonathan D.: i. m. 160–165. o.

21 Ejército de Liberación Nacional – Népi Felszabadító Hadsereg: kubai mintára létrehozott gerillaszervezet, mely ugyan csak az 1960-as évek óta folytat harcot a kormány ellen, elsősorban az ország északkeleti területein.

22 Skidmore, Thomas E. – Smith, Peter H.: i. m. 247. o.

23 *The Military Balance 2012*. The International Institute for Strategic Studies. London, 2012, Routledge – Informa Ltd, 482. o.

azokat a különleges műveleti és felderítési képességeket, amelyek lehetővé tették a FARC vezérkara elleni célzott műveletek sikeres végrehajtását. Igazságtalan lenne ugyanakkor minden eredményt kizárólag a Washingtonnal folytatott együttműködés javára írni, hiszen a vizsgált időszakban a kolumbiai fél is jelentős figyelmet fordított a haderőfejlesztésre, ami mind a létszám, mind a költségvetés növelésében megmutatkozik.

Kevésbé látványos ugyan, de számszerűsíthető az az eredmény is, melyet a kábítószer-termelés visszaszorítása terén sikerült elérni. Az ENSZ 2013-as jelentése szerint Kolumbia Peru mögé, a második helyre szorult vissza a koka termesztésére használt földterület méretét tekintve, mely 2002 és 2011 között 102 ezer hektárról 64 ezer hektárra csökkent.²⁴ Ugyancsak az ENSZ jelentése szerint az Egyesült Államokban a kokainfogyasztás 2006 és 2011 között megközelítőleg 40 százalékkal esett vissza, amit részben szintén a kolumbiai források csökkenésének tudnak be.²⁵

A kritika

A Plan Colombia és az azt követő projektek értékelésekor a legtöbbet hangoztatott kritikai észrevétel, hogy miközben kétségtelenül jelentős sikereket értek el a gerillák visszaszorításában, a problémák gazdasági és társadalmi okainak felszámolása helyett csupán a tüneteket kezelték. Az egyik legfontosabb ilyen probléma a még latin-amerikai viszonylatban is kirívó társadalmi egyenlőtlenség. Ezt csak tovább súlyosbítja, hogy a fél évszázados fegyveres konfliktus következtében Kolumbiában van az egy országon belül számon tartott legtöbb belső migráns, közel ötmillió fő.²⁶ Az általuk üresen hagyott földterületek többsége az érdekeinek akár erőszakos úton való érvényesítéséhez is elegendő erőforrással és hatalommal rendelkező földbirtokos oligarchia birtokába kerül, miközben az elüldözöttek tovább duzzasztják a városok nyomornegyedeinek nincstelen tömegeit.²⁷ Ezekben az esetekben különösen elkeserítő, hogy ugyan elvileg megvan a szándék a vitás földtulajdonviszonyok rendezésére, egy-egy terület pacifikálása azonban ritkán teremtett biztonságos feltételeket a földjükre visszatérni szándékozók számára. A kritika jogosságának megítélése elsősorban attól függ, mit tekintünk a Plan Colombiával kezdődő államközi együttműködés céljának. Amennyiben az Egyesült Államok által szorgalmazott célt, nevezetesen a kábítószer-termelés visszaszorítását és egy, a gerillatevékenység következtében esetlegesen kialakuló államkudarccal elkerülését, akkor nem feltétlenül lehet számon kérni, hogy az együttműködési programok nem szolgálják a konfliktus hosszú távú megoldását, hanem megelégszenek az állapotok normalizálásával. A kolumbiai fél szempontjából már nem ilyen egyértelmű a válasz, hiszen ugyan valóban jogosnak tűnhet a fenti kritika, ám egyáltalán nem biztos, hogy az említett, elsősorban a „kemény” eszközökre építő politika nélkül lett volna-e bárhol is lehetőség érdemben fejlesztési célok kitzűzéséről beszélni egy olyan országban, ahol az állam szuverenitása bizonyos régiókban teljesen hiányzott. A tény pedig, hogy a FARC ellenőrzése alatt álló terület kiterjedése a töredékére csökkent,

24 *World Drug Report 2013*. United Nations Office on Drug and Crime, New York, 2013. xiii. o.

25 Uo. x. o.

26 Line, Milburn: *Trying to End Colombia's Battle with FARC*. *Foreign Affairs*, 2012. 03. 27.

27 Isacson, Adam – Poe, Abigail: i. m. 20. o.

illetve a gerillák által fegyverben tartott harcosok száma gyakorlatilag megfeleződött, elvitathatatlan sikere annak a szívós felmorzsoló stratégiának, amely aligha lett volna hatékonyan kivitelezhető az együttműködés során kialakított képességek nélkül.²⁸

Hasonlóan sokat hangoztatott ellenérv, hogy amennyiben a kokain-előállítás és az alapanyagául szolgáló koka termesztésének visszaszorítása érdekében tett lépések hatékonyságát vizsgáljuk, bizonyos szempontból felemás a kép. Miközben úgy tűnik, hogy – ha csekély mértékben is – a Kolumbiában előállított kábítószer mennyisége csökkent, a balloneffektus azonban ismét működött, és a termelés a három kokatermesztő ország halmozán belül a kisebb ellenállás irányába mozdult el: a kokatermesztésre használt földterület kolumbiai csökkenését valamelyest ellensúlyozta a szomszédos országokban tapasztalható növekedés.²⁹ Azt is nehéz megbecsülni, hogy valóban jelentősen³⁰ visszaesett-e a kokatermesztésre használt földterület mennyisége, vagy csupán arról van szó, hogy – igazodva az elsősorban légi úton történő permetezésen alapuló eljáráshoz – a levegőből nehezebben felderíthető módon, szétszórtan, illetve más növényekkel vegyesen művelt területek azonosítása vált nehezebbé.³¹ Az Egyesült Államokban ugyanakkor a kokainfogyasztás jelentősen visszaesett, amit részben a dél-amerikai műveletek hatásának tekintenek, ezért kijelenthető, az észak-amerikai oldalról eredetileg a kokain terjedésének visszaszorítása érdekében indított együttműködés nem volt eredménytelen. Annak ellenére sem, hogy valószínűleg a kokatermesztéssel és a kokainfogyasztással kapcsolatos statisztikák – figyelembe véve, hogy nem legális tevékenységet próbálnak felmérni – helyenként pontatlanok lehetnek: tény, hogy mind az előállítás, mind a fogyasztás terén szignifikáns csökkenés tapasztalható. Végül a két ország közötti bilaterális együttműködésen aligha lehet számon kérni, hogy regionális szinten nem tudta megakadályozni a termelés egy részének áthelyeződését a szomszédos országokba.

A programokat érő legsúlyosabb vádak, amelyekkel szemben egyben a legnehezebb ellenérveket találni, emberi jogi természetűek. 2008-ban kezdtek nyilvánosságra kerülni információk azokról az esetekről, amikor a hadsereg katonái által elhurcolt civileket mérszároltak le, majd a holttesteket gerillának öltöztetve próbálták javítani a statisztikákon. A fegyveres erők által alkalmazott gyakorlat szerint ugyanis a meggyilkolt gerillák után különféle jutalmakat kaptak az akcióban részt vevő alakulat tagjai.³² Az Amnesty International jelentése szerint csupán 2007 és 2008 között 296 áldozatot követelt ez a fajta eljárás, amely az esetek földrajzi elhelyezkedéséből és sűrűségéből következtetve mindennapos gyakorlatnak tűnik.³³ Az eset jól mutatja azt a kiszolgáltatott helyzetet, ami a „két tűz közé” szorult lakosság hétköznapjait jellemzi. Miközben a harcoló felek felváltva vádolják az elzárt területeken élő közösségeket a másik fél támogatásával, a civilek gyakorta válnak a fentihez hasonló atrocitások áldozataivá.

A másik emberi jogi vetülettel is bíró eset az Uribe-adminisztrációhoz köthető politikai elitet kellemetlenül érintő, úgynevezett parapolitical botrány volt. A 2006-ban kikap-

28 *Improving Security Policy in Colombia*. *International Crisis Group*, 2010. 06. 20. 2. o.

29 Rosen, Jonathan D.: i. m. 192–200. o.

30 *World Drug Report 2013*, xiii. o.

31 Rosen, Jonathan D.: i. m. 131–133. o.

32 *Colombian soldiers jailed for 'false positive' killings*. *BBC News*, 2011. 07. 06.

33 Beittel, June S.: i. m. 25. o.

tanó ügy az ország politikai vezető rétegének jelentős hányadát – egészen a legmagasabb körökig – valamilyen formában kapcsolatba hozta a jobboldali paramilitáris csoportokkal, amelyek jelentős részben³⁴ felelősek a vidéki lakosság terrorizálásáért. Felmerült, hogy miközben az Uribe-kormányzat következetes és a tárgyalásos rendezést tejes mértékben elutasító harcot hirdetett a gerillák ellen, sokkalta elnézőbbnek bizonyul a paramilitárisok iránt, akik sok esetben a földbirtokos oligarchia érdekeit képviselik erőszakos eszközökkel. Különösen akkor erősödtek fel a kritikák, miután a kormányzat megpróbálta adminisztratív úton ellehetetleníteni az összefonódások felderítését célzó legfelsőbb bírósági eljárást.³⁵ Meglehetősen rossz üzenetet hordoz továbbá az a tény is, hogy miután 2006-ban a paramilitáris csoportokat összefogó ernyőszervezet, az AUC névlegesen letette a fegyvert,³⁶ a tagjai által végrehajtott bűncselekmények elkövetői többnyire megúszták a felelősségre vonást.³⁷ Tetézi a problémát, hogy a szélsőjobboldali fegyveresek jelentős része továbbra is folytatja az eddigi tevékenységét azokban az utódszervezetekben, amelyek egyre inkább a profitszerzést, s nem a gerillákkal szembeni műveleteket tekintik elsődleges feladatuknak.³⁸

Végül, de semmiképp sem utolsósorban, a kokacserjék permetezése is számos aggályt vet fel humanitárius szempontból. A cserjék irtására használt hatóanyag a kritikusok szerint bizonyíthatóan káros az egészségre, és több regisztrált esetben is egészségkárosodáshoz vezetett azok között, akik tartós érintkezésbe kerültek vele. Az Egyesült Államok kormánya hivatalosan továbbra is azt állítja, hogy az alkalmazott vegyszerek teljesen biztonságosak, bár állítását minden kétséget kizáró kutatási eredményekkel még nem támasztotta alá, s nem is mutat erre túl nagy hajlandóságot.³⁹ A levegőből történő permetezés óhatatlanul is kiterjedhet olyan területekre, ahol nem természetnek illegális növényeket.⁴⁰ A permetezés ellenzőinek álláspontja szerint még abban az esetben is, amikor a permet a megfelelő területre hullik, a termés elvesztésével sok esetben az ezt a tevékenységet csak gazdasági vagy fizikai kényszer következtében választó földművesek nincstelenné válása áttételesen legalább akkora problémát jelent az államnak, mint a korábban általuk megtermelt kokacserjék.⁴¹

Összegzés

Mindent összevetve megállapítható, hogy a kritikák elsősorban az emberi jogokat súlyosan sértő esetekben állják meg a helyüket. Semmilyen körülmények között sem tolerálhatók az olyan esetek, mint például a civil lakosságot a hadsereg részéről érő súlyos at-

34 Bebesi Zoltán: A jelentősebb dél-amerikai terrorszervezetek szerepe a kábítószer-bűnözésben és az ellenük folytatott harc. In: *Felderítő Szemle*, 2005. 1. sz. 92. o.; Beittel, June S.: i. m. 19. o.

35 Beittel, June S.: i. m. 21–22. o.

36 Uo. 19. o.

37 Uo. 23. o.

38 Beittel, June S.: i. m. 20. o.

39 Rosen, Jonathan D.: i. m. 59–63. o.

40 A probléma nemzetközi méretűvé eszkalálódott az ecuadori határ mentén elterülő földek permetezése esetében, amikor az ecuadori kormány állítása szerint a szomszédos ország területére is került a mérgező anyagból. *Ecuador: „Collateral Damage” From Aerial Spraying on the Northern Border*. Drugs and Democracy – Transnational Institute, 2003. 12. 01.

41 Rosen, Jonathan D.: i. m. 200–201. o.

rocítások, illetve az egészségre káros vegyszerek használata a légi permetezés során. Ide sorolható természetesen a politikai elit és az átalakuló paramilitáris szervezetek közötti összefonódás kérdése, mely hosszú távon tovább nehezítheti az állapotok rendezését, ha nem történnek lépések a felszámolásukra. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy Kolumbiában az ország függetlenné válása óta, de különösen a huszadik században az erőszak a mindennapok része. Ezért a brutalitást nem lehet egyértelműen az együttműködés során véghezvitt offenzív programok számlájára írni, pusztán azt célszerű leszögezni, hogy az állam a maga részéről nem veszi fel kellő határozottsággal a harcot az elfogadhatatlan módszerek alkalmazása ellen. Ugyanakkor a két ország közötti együttműködés hatékonyságát megkérdőjelező kritikák többségében alaptalannak tekinthetők. A Plan Colombia létrejöttkor az Egyesült Államok célja a hazai kábítószer-fogyasztás visszaszorítása volt, a kolumbiai fél pedig a gerillák jelentette fenyegetést próbálta mérsékelni. Miután az Egyesült Államokban a téma szempontjából releváns kokain fogyasztása nagymértékben visszaesett az elmúlt évtizedben, a gerillák létszáma pedig jelentősen csökkent, s az általuk ellenőrzött területek a korábbinak a töredékére zsugorodtak, ami végül a tárgyalóasztalhoz kényszerítette őket, elmondható, hogy a Plan Colombia és az azt követő további közös programok elérték céljukat. Az elsősorban a műveleti képességek fejlesztését célul kitűző programok nélkül aligha lenne most lehetőség arra, hogy a polgári komponensek erősítésének igénye valóságosan is megjelenjen a kolumbiai hétköznapiakban.